

ความท้าทายและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา :

การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ

Challenges and Strategies in Online Learning Management in Higher Education : An Integrative Review

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความท้าทายและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ (Integrative Review) ตามกรอบแนวคิดของ Whittmore และ Knafel (2005) ผู้วิจัยทบทวนบทความวิจัย 20 บทความจากฐานข้อมูลวิชาการระหว่างปี 2019-2025 ผลการวิจัยพบความท้าทาย 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี (2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน (3) สมรรถนะของผู้สอน (4) แรงจูงใจและวินัยของผู้เรียน และ (5) การประเมินผลการเรียนรู้ และกลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในอุดมศึกษาประกอบด้วย (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึง (2) การออกแบบเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน (3)การพัฒนาสมรรถนะของผู้สอน (4)การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม และ (5)การปรับปรุงการประเมินผลและการให้ข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้ออนไลน์ อุดมศึกษา ความท้าทาย กลยุทธ์ การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ

Abstract

This research aimed to synthesize knowledge about the challenges and strategies in managing online learning in higher education using an integrative review methodology based on the framework of Whittmore and Knafel (2005). The researchers reviewed 20 research articles from academic databases between 2019 and 2025. The research found five main challenges: (1) technological limitations, (2) the home learning environment, (3) instructor competence, (4) learner motivation and discipline, and (5) learning assessment. Key strategies to overcome these challenges included (1) infrastructure development, (2) enhancing interaction, (3) developing instructor digital competence, (4) designing appropriate content, and (5) motivating learners. The results of this research can serve as a guideline for higher education institutions in developing more qualitative and effective online learning systems.

Keywords: Online learning, Higher Education, Challenges, Strategies, Integrative Review

บทนำ

การระบาดของโรคโควิด 19 ในปลายปี 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนแบบตัวต่อตัวไปสู่การเรียนรู้ออนไลน์อย่างกะทันหัน (Barrot et al., 2021; Daniel, 2020) การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลให้เกิดความท้าทายมากมายทั้งด้านเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน และการปรับตัวของผู้เรียนและผู้สอน (Selvaraj et al., 2021)

การเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ถูกนิยามว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมออนไลน์ โดยอาศัยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Singh & Thurman, 2019) แม้ว่าการเรียนรู้ออนไลน์จะมีข้อดีด้านความยืดหยุ่นและการเข้าถึง แต่ก็ยังคงมีความท้าทายมากมายที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา (Rasheed et al., 2020; Maatuk et al., 2022)

งานวิจัยหลายชิ้นได้ระบุถึงความท้าทายที่นักศึกษาประสบในการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ความเครียดจากภาระงาน ความวิตกกังวล และความโดดเดี่ยวทางสังคม (Kapasias et al., 2020) นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขาดปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร การขาดทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Adarkwah, 2021; Aroonsrimorakot et al., 2022)

แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับความท้าทายในการเรียนรู้ออนไลน์ แต่ยังคงขาดการสังเคราะห์ความรู้ที่เป็นระบบที่รวบรวมทั้งความท้าทายและกลยุทธ์ในการเอาชนะความท้าทายเหล่านั้น การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ (Integrative Review) จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยที่มีวิธีการวิจัยที่หลากหลาย ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Whittemore & Knafel, 2005)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อระบุและจำแนกความท้าทายในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ออนไลน์

การเรียนรู้ออนไลน์เป็นรูปแบบการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ โดยผู้เรียนและผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน (Singh & Thurman, 2019) รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์มีหลากหลาย ตั้งแต่การเรียนรู้แบบอะซิงโครนัส (Asynchronous Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามเวลาที่สะดวก ไปจนถึงการเรียนรู้แบบซิงโครนัส (Synchronous Learning) ที่ผู้เรียนและผู้สอนต้องออนไลน์พร้อมกันในเวลาจริง (Barbour et al., 2020)

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (Connectivism)

ทฤษฎีนี้เสนอโดย Siemens (2005) เน้นว่าการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเกิดขึ้นผ่านเครือข่ายการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล เทคโนโลยี และผู้คน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ออนไลน์ที่ต้องอาศัยการเชื่อมต่อและการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่าย

2.3 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Engagement Theory)

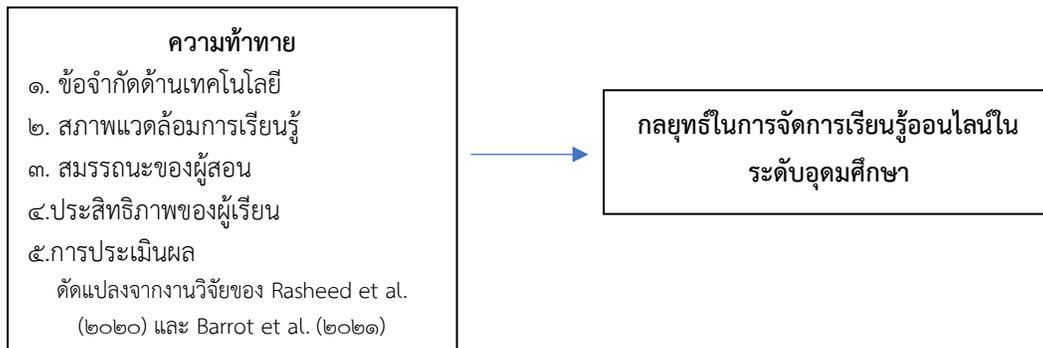
Kearsley และ Shneiderman (1998) เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสามมิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับเนื้อหา การมีส่วนร่วมกับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมาย ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญในการเรียนรู้ออนไลน์

2.4 แนวคิดการทบทวนแบบบูรณาการ

แนวคิดการทบทวนแบบบูรณาการ(Integrative Review) เสนอโดย Whitemore และ Knafel (2005) การทบทวนแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบและเข้มงวดมีศักยภาพที่จะนำเสนอความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพและนโยบาย การทบทวนแบบบูรณาการประกอบด้วยแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจแบบองค์รวมเกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจ อย่างไรก็ตาม การรวมแหล่งข้อมูลที่หลากหลายนั้นมีความซับซ้อนและท้าทาย วิธีการทบทวนแบบบูรณาการที่ได้รับการปรับปรุงใหม่นั้นรวมถึงแนวทางที่เป็นระบบและเข้มงวดมากขึ้นในกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคนิควิธีผสมผสานหรือการวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนการนี้มีศักยภาพที่จะลดอคติและข้อผิดพลาด การทบทวนแบบบูรณาการจึงสามารถมีบทบาทมากขึ้นในโครงการริเริ่มการปฏิบัติที่อิงหลักฐาน โดยแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนที่มีอยู่ โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1)การระบุปัญหา 2)การค้นหารวบรวม 3) การประเมินข้อมูล 4)การวิเคราะห์ข้อมูล 5)การนำเสนอ

2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดที่ดัดแปลงจากงานวิจัยของ Rasheed et al. (2020) และ Barrot et al. (2021) โดยจำแนกความท้าทายออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี (2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (3) สมรรถนะของผู้สอน (4) ประสิทธิภาพของผู้เรียน และ (5) การประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนของ Whittemore และ Knafl (2005) ดังนี้

ภาพที่ 1 การทบทวนแบบบูรณาการ (Integrative Review)

ที่มา : Whittemore และ Knafl (2005)

ขั้นตอนที่ 1 การระบุปัญหา (Problem Identification)

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นที่ความท้าทายและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาวรรณกรรม (Literature Search)

ผู้วิจัยค้นหาค้นหาบทความวิจัยจากฐานข้อมูลวิชาการ ได้แก่ Springer, MDPI, PMC/PubMed, SAGE Journals, Scopus และ Google Scholar โดยใช้คำค้นหา ดังนี้

- 1) "online learning challenges" OR "e-learning barriers"
- 2) "online education opportunities" OR "distance learning strategies"
- 3) "higher education" OR "university students"

- 4) "COVID-19" OR "pandemic"
- 5) "Thailand" OR "developing countries" OR "Asia"

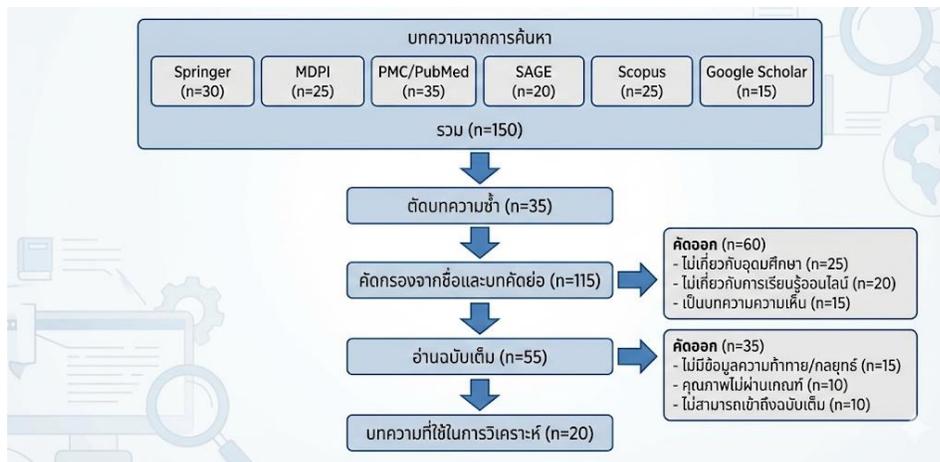
เกณฑ์การคัดเลือกบทความ (Inclusion Criteria)

- 1) บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2019-2025
- 2) บทความที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา
- 3) บทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
- 4) บทความที่สามารถเข้าถึงฉบับเต็ม (Full-text) ได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- 1) บทความที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ออนไลน์ในอุดมศึกษา
- 2) บทความที่เป็นความคิดเห็น หรือบทบรรณาธิการ
- 3) บทความที่ซ้ำกัน

จากการค้นหาเบื้องต้นได้บทความ 150 บทความ หลังจากคัดกรองตามเกณฑ์ได้บทความที่เหมาะสม 20 บทความสำหรับการวิเคราะห์

ภาพที่ 2 PRISMA Flow Diagram

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินข้อมูล (Data Evaluation)

ผู้วิจัยประเมินคุณภาพของบทความที่คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ Critical Appraisal Skills Programme (CASP) และ Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของงานวิจัย (Critical Appraisal Skills Programme, 2018)

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ใจความสำคัญ (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ Braun และ Clarke (2006) โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) อ่านบทความทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจโดยรวม
- 2) สกัดข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับความท้าทายและกลยุทธ์
- 3) กำหนดรหัส (Coding) และจัดหมวดหมู่ (Categorizing)
- 4) สร้างธีม (Theming) และกลุ่มธีม (Theme Clusters)
- 5) สังเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผล (Presentation)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมในรูปแบบของตาราง แผนภาพ และการบรรยาย พร้อมทั้งเสนอข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า บทความวิจัยที่คัดเลือก 20 บทความ มีลักษณะดังนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 9 บทความ เชิงคุณภาพ 5 บทความ แบบผสมผสาน 5 บทความ และบทความปริทัศน์ 1 บทความ บทความส่วนใหญ่เก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี และผู้สอน ช่วงเวลาการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในช่วงปี 2020-2022 ซึ่งเป็นช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งประกอบด้วย ความท้าทาย และกลยุทธ์ ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ความท้าทาย 5 ธีม ประกอบด้วย

ธีมที่ 1 ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี

ความท้าทายที่พบบ่อยที่สุดคือ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร และคุณภาพของเสียงและภาพที่ไม่ดี นักศึกษารายงานว่า การเชื่อมต่อที่ช้าทำให้เสียงและภาพสะดุด ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านอุปกรณ์ เช่น การขาดคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต และต้องใช้สมาร์ทโฟนในการเรียน ซึ่งมีหน้าจอขนาดเล็กและไม่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ในระยะยาว

ธีมที่ 2 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน

นักศึกษาประสบปัญหาการถูกรบกวนจากเสียงรบกวน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ความท้าทายนี้เกิดจากปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ เช่น บ้านมีขนาดเล็ก มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก และไม่มีพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการเรียน นักศึกษารายงานว่า พวกเขาถูกรบกวนจากเสียงเพื่อนบ้านและกิจกรรมจากนอกบ้าน

ธีมที่ 3 สมรรถนะของผู้สอน

ความท้าทายด้านสมรรถนะของผู้สอนประกอบด้วย ความไม่ชำนาญด้านเทคนิค ทักษะการสอนที่ไม่ดี เนื้อหาที่ไม่มีโครงสร้าง และการไม่มีการติดตามผล ผู้สอนหลายคนขาดทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัล ไม่สามารถ

ออกแบบการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และไม่มีเวลาให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษา และพบว่า ผู้สอนที่ขาดประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือทางดิจิทัลมักให้ข้อเสนอแนะที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

ฉันทิ 4 แรงจูงใจและวินัยของผู้เรียน

นักศึกษานักเรียนชาตสมาธิ ชาตแรงจูงใจ และชาตวินัย ในการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนที่บ้านทำให้นักศึกษารู้สึกเบื่อหน่าย ชาตการมีส่วนร่วม และ พบว่านักศึกษานักเรียนเปิดเว็บไซต์อื่นหรือทำกิจกรรมอื่นในขณะที่เรียนออนไลน์ รวมถึงความรู้สึกโดดเดี่ยวจากการขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้สอน

ฉันทิ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์

นักศึกษามีความท้าทาย การประเมินผลมีประโยชน์น้อย ความท้าทายเหล่านี้เกิดจากความกังวลเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการสอบ ความยากในการทำความเข้าใจคำถาม และข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของวิธีการประเมินผลและการให้คะแนน

2. กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา 5 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึง

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา ควรจัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียร และเพิ่มคุณภาพของเสียงและภาพ นอกจากนี้ควรจัดหาอุปกรณ์ เช่น แท็บเล็ตหรือคอมพิวเตอร์ แก่นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าถึงได้

กลยุทธ์ที่ 2 การออกแบบเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน

เนื้อหาควรมีความสามารถในการเข้าถึงง่าย มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนและสามารถโต้ตอบกับเนื้อหาและครอบคลุมประเด็นการเรียน เสนอให้แบ่งเนื้อหาออกเป็นโมดูลเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนและทันสมัย พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะของผู้สอน

ผู้สอนต้องได้รับการฝึกอบรมด้านทักษะการสอนออนไลน์ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร และทักษะทางเทคนิค เสนอให้ผู้สอนใช้เครื่องมือทางการสอนที่หลากหลาย เช่น บล็อก แชนแนล ฟอรัม เกมมิฟิเคชัน วิดีโอแบบทดสอบ และคลิบแอนิเมชัน เพื่อสร้างความสนใจและส่งเสริมการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 4 การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม

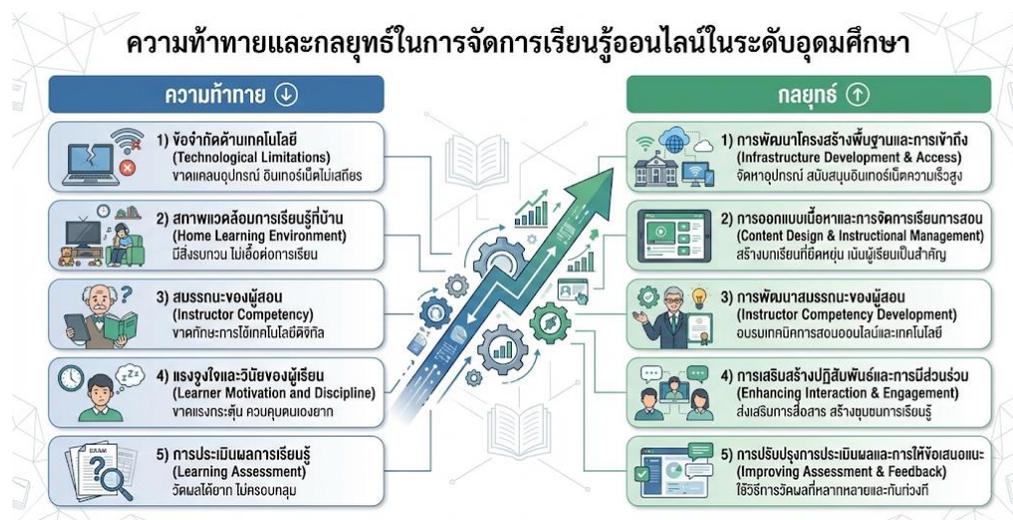
ควรจัดกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสนใจ ลดความเบื่อหน่าย และทำให้บทเรียนน่าสนใจขึ้น การโต้ตอบระหว่างบทเรียนช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดและกระบวนการคิด นอกจากนี้ ผู้สอนและผู้เรียนควรใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารต่างๆ เช่น แชนแนล วิดีโอคอนเฟอเรนซ์เพื่อถามและตอบคำถาม

กลยุทธ์ที่ 5 การปรับปรุงการประเมินผลและการให้ข้อเสนอแนะ

ผู้สอนควรการประเมินผล โดยจัดแบบทดสอบหรือมอบหมายงานหลังเสร็จสิ้นบทเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษา การให้ข้อเสนอแนะที่ทันท่วงทีและเป็นรายบุคคลจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ตารางที่ 1 การจำแนกบทความที่ศึกษา

ลำดับ ที่	ผู้วิจัย (ปี)	วิธีวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง (N)	ความท้าทาย	กลยุทธ์
1	Aroonsrimorakot (2022)	ผสมผสาน	1,494	1,2,3,4,5	1,2,3,4,5
2	Barrot et al. (2021)	คุณภาพ	121	1,2,4	2,4
3	Adarkwah (2021)	คุณภาพ	20	1,2,3,4	1,2,3
4	Aboagye et al. (2020)	ปริมาณ	492	1,4,5	1,4,5
5	Bao (2020)	ปริมาณ	100	3,4	2,3,4
6	Beauoyer et al. (2020)	ปริทัศน์	-	1	1
7	Coman et al. (2020)	ปริมาณ	762	3,4	2,3
8	Day et al. (2021)	คุณภาพ	18	2,4	2,4
9	Donitsa-Schmidt & Ramot (2020)	ปริมาณ	120	5	5
10	Elshami et al. (2022)	ปริมาณ	405	1,3,4	3,4
11	Fawaz et al. (2021)	ผสมผสาน	524	1,4,5	1,5
12	Flanigan & Babchuk (2022)	ปริมาณ	482	4	4
13	Flores et al. (2022)	ผสมผสาน	187	3,5	3,5
14	Huber & Helm (2020)	ปริมาณ	3,079	3	3
15	Kapasia et al. (2020)	ปริมาณ	232	1,2,4	1,4
16	Khan et al. (2021)	ผสมผสาน	406	4	2,4
17	Robinson (2025)	คุณภาพ	25	1,4	4
18	Maatuk et al. (2022)	ปริมาณ	196	1,3,4	1,3
19	Mahmood (2021)	ผสมผสาน	254	1,2	1,2
20	Moorhouse & Wong (2022)	คุณภาพ	32	4	4

ภาพที่ 3 ความท้าทายและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความท้าทายและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา จากการทบทวนบทความวิจัย 20 บทความ พบความท้าทาย 5 ประการ ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรและคุณภาพของเสียงและภาพที่ไม่ดี (2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน ซึ่งมีเสียงรบกวนและขาดพื้นที่ที่เหมาะสม (3) สมรรถนะของผู้สอน ที่ยังขาดทักษะด้านเทคนิคและการสอนออนไลน์ (4) แรงจูงใจและวินัยของผู้เรียน ที่ลดลงเนื่องจากขาดปฏิสัมพันธ์และความโดดเดี่ยว และ (5) การประเมินผลการเรียนรู้ ที่ยังมีความท้าทายในด้านวิธีการและความน่าเชื่อถือ

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึง (2) การออกแบบเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน (3) การพัฒนาสมรรถนะของผู้สอน (4) การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม และ (5) การปรับปรุงการประเมินผลและการให้ข้อเสนอแนะ โดยประกอบด้วย

ความท้าทายด้านเทคโนโลยีและความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรเป็นความท้าทายที่สำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Beaunoyer et al. (2020) ที่ระบุว่า ปัจจัยทางบริบท (Contextual Factors) เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยี มีผลกระทบอย่างมากต่อคุณภาพของประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ ความท้าทายนี้เป็นการสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ที่ยังคงมีอยู่ในสังคม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา (Schradie, 2018, 2020) ผลการวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เท่าเทียมและการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับนักศึกษาทุกคน

มิติทางสังคมเศรษฐกิจของการเรียนรู้ออนไลน์

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้านเป็นความท้าทายที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมเศรษฐกิจ (Barrot et al., 2021; Adarkwah, 2021) นักศึกษาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนมักอาศัยอยู่ในบ้านขนาดเล็ก มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก และไม่มีพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการเรียน การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดว่าการเรียนรู้ออนไลน์ภายใต้กรอบแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจรุนแรงขึ้น (Johnston et al., 2018; le Grange et al., 2022) ผลการวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

บทบาทสำคัญของผู้สอนในการเรียนรู้ออนไลน์

สมรรถนะของผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Flores et al. (2022) และ Morris (2020) การค้นพบนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้สอน (Digital Literacy) ทั้งด้านทักษะทางเทคนิคและทักษะการสอน (Nikou & Aavakare, 2021; Normuratova, 2024) ผู้สอนต้องสามารถใช้เครื่องมือทางการสอนที่หลากหลาย ออกแบบการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพ

ความท้าทายด้านจิตใจและแรงจูงใจ

ความท้าทายด้านแรงจูงใจและวินัยของผู้เรียนสะท้อนถึงมิติทางจิตใจของการเรียนรู้ออนไลน์ที่มักถูกมองข้าม (Aboagye et al., 2020; Kapasia et al., 2020) ความรู้สึกโดดเดี่ยว ความเบื่อหน่าย และการขาดปฏิสัมพันธ์ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ การค้นพบนี้เชื่อมโยงกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ที่เน้นว่า ความต้องการทางจิตใจ 3 ประการ ได้แก่ ความรู้สึกมีความสามารถ (Competence) ความเป็นอิสระ (Autonomy) และความสัมพันธ์ (Relatedness) เป็นปัจจัยสำคัญต่อแรงจูงใจ (Deci & Ryan, 2000) การเรียนรู้ออนไลน์ที่ขาดปฏิสัมพันธ์อาจทำให้ความต้องการด้านความสัมพันธ์ไม่ได้รับการตอบสนอง

ข้อค้นพบใหม่จากการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ

การทบทวนวรรณกรรมนี้พบว่า ความท้าทายในการเรียนรู้ออนไลน์มีลักษณะเป็นระบบ (Systemic) และมีความเชื่อมโยงกัน ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการเพียงอย่างเดียว การเอาชนะความท้าทายต้องใช้แนวทางหลายมิติ (Multi-faceted Approach) ที่คำนึงถึงปัจจัยด้านเทคโนโลยี การศึกษา สังคม และจิตใจพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

1. สำหรับการออกนโยบาย พัฒนานโยบายด้านการศึกษาดิจิทัลที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี จัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและบริษัทโทรคมนาคม
2. สำหรับสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาแผนยุทธศาสตร์การเรียนรู้ออนไลน์ที่ครอบคลุม จัดทำอุปกรณ์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษาที่ขาดแคลน และจัดตั้งศูนย์สนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์
3. สำหรับผู้สอน เข้ารับการฝึกอบรมด้านทักษะการสอนออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ออกแบบการสอนที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพและทันเวลาที่แก่นักศึกษา
4. สำหรับนักศึกษา พัฒนาทักษะการจัดการเวลาและวินัยตนเอง แสวงหาพื้นที่เรียนที่เหมาะสม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างความสัมพันธ์และลดความโดดเดี่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ศึกษาประสิทธิผลของกลยุทธ์ต่างๆ ด้วยการวิจัยเชิงทดลอง
2. ศึกษาผลกระทบระยะยาวของการเรียนรู้ออนไลน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาทักษะ
3. ศึกษาวิธีการส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงในการเรียนรู้ออนไลน์

ข้อจำกัดการวิจัย

1. ขอบเขตการค้นหา การทบทวนวรรณกรรมนี้จำกัดเฉพาะบทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
2. ช่วงเวลา บทความส่วนใหญ่เก็บข้อมูลในช่วงโควิด 19 ซึ่งอาจมีลักษณะพิเศษกว่าสถานการณ์อื่น

เอกสารอ้างอิง

- Aboagye, E., Yawson, J. A., & Appiah, K. N. (2020). COVID-19 and e-learning: The challenges of students in tertiary institutions. *Social Education Research*, 2(1), 1-8. <https://doi.org/10.37256/ser.212021422>
- Adarkwah, M. A. (2021). "I'm not against online teaching, but what about us?": ICT in Ghana post Covid-19. *Education and Information Technologies*, 26(2), 1665-1685. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10331-z>
- Aroonsrimarakot S, Laiphrakpam M, Chathiphot P, Saengsai P, Prasri S. Online learning challenges in Thailand and strategies to overcome the challenges from the students' perspectives. *Educ Inf Technol (Dordr)*. 2022 Dec 15:1-18. doi: 10.1007/s10639-022-11530-6. Epub ahead of print. PMID: 36536869; PMCID: PMC9753855.
- Bao, W. (2020). COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(2), 113-115. <https://doi.org/10.1002/hbe2.191>
- Barbour, M. K., LaBonte, R., Hodges, C. B., Moore, S., Lockee, B. B., Trust, T., Bond, M. A., Kelly, K., & Hill, P. (2020). Understanding pandemic pedagogy: Differences between emergency remote, remote, and online teaching. *State of the Nation: K-12 e-Learning in Canada*. Canadian eLearning Network.
- Barrot, J. S., Llenares, I. I., & del Rosario, L. S. (2021). Students' online learning challenges during the pandemic and how they cope with them: The case of the Philippines. *Education and Information Technologies*, 26(6), 7321-7338. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10589-x>
- Beaunoyer, E., Dupéré, S., & Guitton, M. J. (2020). COVID-19 and digital inequalities: Reciprocal impacts and mitigation strategies. *Computers in Human Behavior*, 111, Article 106424. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106424>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

- Coman, C., Țiru, L. G., Meseșan-Schmitz, L., Stanciu, C., & Bularca, M. C. (2020). Online teaching and learning in higher education during the coronavirus pandemic: Students' perspective. *Sustainability*, 12(24), Article 10367.
<https://doi.org/10.3390/su122410367>
- Critical Appraisal Skills Programme. (2018). *CASP checklists*. <https://casp-uk.net/casp-tools-checklists/>
- Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1-2), 91-96.
<https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>
- Day, T., Chang, I. C. C., Chung, C. K. L., Doolittle, W. E., Housel, J., & McDaniel, P. N. (2021). The immediate impact of COVID-19 on postsecondary teaching and learning. *The Professional Geographer*, 73(1), 1-13. <https://doi.org/10.1080/00330124.2020.1823864>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Donitsa-Schmidt, S., & Ramot, R. (2020). Opportunities and challenges: Teacher education in Israel in the Covid-19 pandemic. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 586-595.
<https://doi.org/10.1080/02607476.2020.1799708>
- Elshami, W., Taha, M. H., Abuzaid, M., Saravanan, C., Al Kawas, S., & Abdalla, M. E. (2022). Satisfaction with online learning in the new normal: Perspective of students and faculty at medical and health sciences colleges. *Medical Education Online*, 27(1), Article 2074131.
<https://doi.org/10.1080/10872981.2021.1920090>
- Fawaz, M., Anshasi, H. A., & Samaha, A. (2021). Nurses at the front line of COVID-19: Roles, responsibilities, risks, and rights. *The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 103(4), 1343-1345. <https://doi.org/10.4269/ajtmh.20-0650>
- Flanigan, A. E., & Babchuk, W. A. (2022). Digital distraction in the classroom: Exploring instructor perceptions and reactions. *Teaching in Higher Education*, 27(3), 352-370.
<https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1724937>
- Flores, M. A., Barros, A., Simão, A. M. V., Pereira, D., Flores, P., Fernandes, E., Costa, L., & Ferreira, P. C. (2022). Portuguese higher education students' adaptation to online teaching and learning in times of the COVID-19 pandemic: Personal and contextual factors. *Higher Education*, 83(6), 1389-1408. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00748-x>

- Huber, S. G., & Helm, C. (2020). COVID-19 and schooling: Evaluation, assessment and accountability in times of crises—reacting quickly to explore key issues for policy, practice and research with the school barometer. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 32(2), 237-270. <https://doi.org/10.1007/s11092-020-09322-y>
- Johnston, B., MacNeill, S., & Smyth, K. (2018). *Conceptualising the digital university: The intersection of policy, pedagogy and practice*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-99160-3>
- Kapasias, N., Paul, P., Roy, A., Saha, J., Zaveri, A., Mallick, R., Barman, B., Das, P., & Chouhan, P. (2020). Impact of lockdown on learning status of undergraduate and postgraduate students during COVID-19 pandemic in West Bengal, India. *Children and Youth Services Review*, 116, Article 105194. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105194>
- Kearsley, G., & Shneiderman, B. (1998). Engagement theory: A framework for technology-based teaching and learning. *Educational Technology*, 38(5), 20-23.
- Khan, M. A., Vivek, Nabi, M. K., Khojah, M., & Tahir, M. (2021). Students' perception towards e-learning during COVID-19 pandemic in India: An empirical study. *Sustainability*, 13(1), Article 57. <https://doi.org/10.3390/su13010057>
- le Grange, L., Ukpokodu, O. N., Tani, S., Commeyras, M., & Sriprakash, A. (2022). Decolonization, inclusion, and education in a globalized world. *Journal of Curriculum Studies*, 54(1), 1-8. <https://doi.org/10.1080/00220272.2022.2035687>
- Maatuk, A. M., Elberkawi, E. K., Aljawarneh, S., Rashaideh, H., & Alharbi, H. (2022). The COVID-19 pandemic and e-learning: Challenges and opportunities from the perspective of students and instructors. *Journal of Computing in Higher Education*, 34(1), 21-38. <https://doi.org/10.1007/s12528-021-09274-2>
- Mahmood, S. (2021). Instructional strategies for online teaching in COVID-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(1), 199-203. <https://doi.org/10.1002/hbe2.218>
- Moorhouse, B. L., & Wong, K. M. (2022). The COVID-19 pandemic as a catalyst for teacher pedagogical and technological innovation and development: Teachers' perspectives. *Asia Pacific Journal of Education*, 42(S1), 97-109. <https://doi.org/10.1080/02188791.2021.1988511>
- Morris, T. H. (2020). Experiential learning – A systematic review and revision of Kolb's model. *Interactive Learning Environments*, 28(8), 1064-1077. <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1570279>

- Nikou, S. A., & Aavakare, M. (2021). An assessment of the interplay between literacy and digital technology in higher education. *Education and Information Technologies*, 26(4), 3893-3915. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10451-0>
- Normuratova, D. (2024). Digital literacy of teachers in the context of modern education. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(1), 567-572.
- Rasheed, R. A., Kamsin, A., & Abdullah, N. A. (2020). Challenges in the online component of blended learning: A systematic review. *Computers & Education*, 144, Article 103701. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103701>
- Robinson, L. (2025). *FOSTERING STUDENT ENGAGEMENT IN ONLINE LEARNING THROUGH STUDENT EMPOWERMENT, SELF-EFFICACY, SELF-REGULATION, AND TECHNICAL SUPPORT SERVICES*.
- Schradie, J. (2018). The digital activism gap: How class and costs shape online collective action. *Social Problems*, 65(1), 51-74. <https://doi.org/10.1093/socpro/spx042>
- Schradie, J. (2020). *The revolution that wasn't: How digital activism favors conservatives*. Harvard University Press.
- Selvaraj, A., Radhin, V., Benson, N., & Mathew, A. J. (2021). Effect of pandemic based online education on teaching and learning system. *International Journal of Educational Development*, 85, Article 102444. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2021.102444>
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10. http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm
- Singh, V., & Thurman, A. (2019). How many ways can we define online learning? A systematic literature review of definitions of online learning (1988-2018). *American Journal of Distance Education*, 33(4), 289-306. <https://doi.org/10.1080/08923647.2019.1663082>
- Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: Updated methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5), 546-553. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x>